

20.12.2011

Dnro 4379/4/09

**Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen**

**Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Anu Rita**

## **VANGIN RAHAPELIVOITTOJEN LUNASTAMINEN**

### **1 KANTELU**

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutki-  
maan vankilan menettelyä Keno-pelin voittojen lunastamisessa ja tilittämisessä, koska hän epäili,  
että häneltä oli anastettu ainakin yksi pelivoitto.

### **2 SELVITYS**

Kantelun johdosta hankittiin vankilan selvitys ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lau-  
sunto. Käytävissäni ovat olleet myös kantelijan tilikortti ajalta 1.10.–11.12.2009 sekä hänen kante-  
luunsa liittämät kaksi asiointilomaketta ja yksi voittotosite.

### **3 RATKAISU**

#### **3.1 Kantelussa tarkoitettu yksittäistapaus**

Kantelussa on kyse siitä, että vankilan henkilökunta on vangin puolesta hänen pyynnöstään käynyt  
lunastamassa vangin Keno-pelin voittoja.

---

Minulla ei ole perusteita epäillä vankilan selvityksen todenperäisyyttä eikä minulla siten ole aihetta  
toimenpiteisiin kantelussa tarkoitettuna yksittäisen tapahtuman osalta.

#### **3.2 Vankien rahapeliasioiden hoitaminen**

Kantelun johdosta lähetin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle lausunto- ja selvityspyyn-  
nön, jossa pyysin ottamaan kantaa pelivoittojen lunastamismenettelyyn myös yleisesti ja esitin seu-  
raavat kysymykset. Onko virkamiehillä ollut lupa toimia näiden vangin taloudellisten asioiden välittäji-  
nä. Oliko pelivoittojen lunastamiseksi sovittu jokin menettelytapa ja oliko tämä menettely vankilan joh-  
don hyväksymä sekä virkamiesten tiedossa. Miten pelivoittojen lunastaminen tulisi olla järjestetty, jot-  
ta väärinkäytösepäilyt voitaisiin välttää.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö totesi lausunnossaan, ettei vankilalla ole velvollisuutta vangin pelivoittojen lunastamiseen eikä sen tehtäviin muutenkaan kuulu edistää vankien rahapelien pelaamista. Keskushallintoyksikön käsityksen mukana säännökset eivät kuitenkaan estä sitä, etteikö vankilan toimesta voitaisi vangin pyynnöstä käydä lunastamassa pelivoittoa. Keskushallintoyksikkö ei nähnyt asiassa tarvetta tai perustetta valtakunnalliseen ohjeistukseen ja totesi lopuksi, ettei tiedossa ole sellaista pelivoittojen lunastamistapaa, jolla voitaisiin välttää vankien esittämät väärinkäytösepäilyt.

Lausuntopyynnössä esittämiäni kysymysten taustalla oli se, että myös eräessä aiemmassa, erästä toista vankilaa koskevassa kanteluasiassa oli kyse vankilan virkamiehen menettelyn moitittavuudesta, kun hän oli vangin pyynnöstä lunastanut tämän voittoon oikeuttaneen veikkauskupongin ja jättänyt vangin puolesta uuden, veikkausvoitolla maksetun kupongin. Tuossa asiassa Rikosseuraamusvirasto (nykyään Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö) katsoi, että virkamies oli menetellyt vastoin saamiaan työnjohtomääräyksiä ja toiminut siten vastoin virkavelvollisuuksiaan tavalla, joka oli edellyttänyt vankilan johdon puuttumista asiaan. Tuossa kanteluasiassa vankilan johto katsoi selvityksessään, että suhde vankiin on eräs virkamiehen työn keskeisimmistä osa-alueista. Vankilan johdon mukaan vähäininkin mahdollisuus minkäänlaisiin taloudellisiin kytköksiin vangin ja henkilökuntaan kuuluvan välillä on eliminoitava, minkä vuoksi tuossa vankilassa oli kielletty henkilökuntaan kuuluvia toimimasta vangin asiamiehenä tai viestien viejänä minkäänlaisessa asiassa.

Tämän ja tuon toisen kantelun tapahtuma-aikaan voimassa olleessa rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain (135/2001) 7 §:ssä säädettiin seuraavaa.

#### 7 §

##### *Virkamiesten yleiset velvollisuudet*

Sen lisäksi, mitä valtion virkamiesten velvollisuuksista muutoin säädetään, kriminaalihuoltolaitoksen, vankeinhoitolaitoksen ja rikosseuraamusviraston virkamiehen tulee kaikissa tilanteissa toimia siten, ettei rangaistuksen täytäntöönpanon tarkoitus eikä virkamiehen puolueettomuus vaarannu.

Tuota lainkohtaa on lain esitöissä perusteltu seuraavasti.

*Virkamiesten yleiset velvollisuudet.* Rangaistusten täytäntöönpanotehtävissä käytetään merkittävää julkista valtaa. Siksi on tärkeää, että näissä tehtävissä työskentelevät virkamiehet toimivat sekä virkatehtävissään että vapaa-aikanaan asemansa edellyttämällä tavalla. Virkamiehiä velvoittavat valtion virkamieslain (750/1994) mukaiset virkamiehen yleiset velvollisuudet. Näitä täydentäisi nyt ehdotettu säännös, joka velvoittaisi rangaistusten täytäntöönpanotehtävissä toimivan virkamiehen käyttäytymään asianmukaisesti paitsi yleisesti, myös erityisesti suhteessaan tuomituihin ja vankeihin sekä näiden omaisiin. Rangaistuksen täytäntöönpanon tarkoituksen toteutumisen virkamies voi vaarantaa esimerkiksi toimimalla vangin luvattomien esineiden tai viestien välittäjänä. Virkamiehen puolueettomuus saattaisi vaarantua esimerkiksi tilanteessa, jossa virkamies on solminut taloudellisia suhteita tuomitun kanssa. (HE 136/2000)

Rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annettu laki on kumottu 1.1.2010 voimaan tulleella Rikosseuraamuslaitoksesta annetulla lailla (953/2009), jonka 8 § vastaa sisällöltään aiemman lain 7 §:ää.

Rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annettua lakia edelsi asetus vankeinhoitolaitoksesta (134/1986), jonka 32 § kuului seuraavasti.

#### 32 §

Laitoshallinnon palveluksessa oleva ei saa:

- 1) ilmaista vangeille vankilaa, sen henkilökuntaa ja toisia vankeja koskevia tietoja, jotka ovat omiaan vaarantamaan laitospalvelusta tai yksityistä etua;
- 2) luvatta käyttää vankia omassa tai toisen yksityisessä työssä;
- 3) ryhtyä kaupantekoon vangin kanssa eikä vastaanottaa lahjaa tai maksua häneltä tai hänen omaisiltaan.

taan tai läheisiltään;

4) luvatta toimia vangin asioiden tai esineiden välittäjänä;

5) ilman vankeinhoito-osaston lupaa myydä tai välittää tarve-esineitä vankilaa varten eikä toimia vankilatuotteiden välittäjänä;

6) ilman pätevää syytä ilmaista vankia koskevia tai vankilaturvallisuuteen liittyviä tietoja sivulliselle tai toiselle virkamiehelle, joka ei tarvitse niitä virkatehtävissään; eikä

7) johtajan luvatta laskea ulkopuolisia laitokseen.

Kuten edeltä käy ilmi, lainsäädännössä on suhtauduttu kielteisesti siihen, että virkamies hoitaa sellaisia vangin asioita, jotka eivät kuulu hänen virkatehtäviinsä. Kuten edellä mainittu aiempi kantelu osoitti, myös nyt kyseessä olevan kaltainen vankien rahapelikuponkien käsittely on saatettu vankilassa nähdä henkilökunnalta ehdottomasti kiellettyinä. Toisaalta keskushallintoyksikkö ei tämän kantelun yhteydessä ole pitänyt menettelyä vankilassa lainvastaisena.

Mielestäni se, onko tämän kaltainen toiminta hyväksyttävää vai tuleeko se nähdä Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 8 §:n vastaisena, on ensisijaisesti Rikosseuraamuslaitoksen sisäisesti ratkaistavaksi kuuluva asia. Toiminnan hyväksyttävyyteen vaikuttanee myös se, miten henkilökunnan mahdollinen osallistuminen voittojen lunastamiseen ja rahapelien pelaamisen toteuttamiseen muutoinkin on vankilassa järjestetty ja ohjeistettu. Mielestäni asiaa harkittaessa tulee ottaa huomioon toisaalta virkamiehen puolueettomuuden vaarantumattomuus, mutta toisaalta myös normaalisuusperiaate, millä tarkoitan tässä vangille järjestettävää mahdollisuutta sinänsä laillisten rahapelien pelaamiseen. En kiistä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön näkemystä, että vankilalla ei ole velvollisuutta järjestää vangeille pelaamismahdollisuutta, mutta jos tämä voidaan kohtuudella ja jollakin virkamiehiä koskevan lainsäädännön kannalta ongelmattomalla tavalla järjestää, ei liene estettä tarjota vangeille mahdollisuutta tällaisiin peleihin, joita yhteiskunnassa muutoinkin yleisesti pelataan.

Tähän kanteluun annetun Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunnon ja toisaalta edellä mainitun aiemman kanteluasian perusteella näkemykset ja käytäntö sen suhteen, voiko henkilökunta toimia vangin rahapeliasioissa välittäjänä, näyttävät rikosseuraamusalalla epäyhtenäisiltä. Tilanne ei ole sen paremmin vankien kannalta kuin henkilökunnan oikeusturvankaan kannalta tyydyttävä.

Mielestäni Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön on syytä selvittää, onko laitoksissa riittävän selvä käsitys siitä, voiko henkilökunta avustaa vankeja rahapelivoittojen lunastamisessa tai pelaamisessa muutoin, vaihtelevatko käytännöt ja näkemykset asian suhteen edelleen vankiloittain ja onko tälle mahdolliselle vaihtelulle olemassa perusteltuja syitä, sekä olisiko asiaa tarpeen ohjeistaa.

4

#### TOIMENPITEET

Lähetän tämän päätökseni Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle ja pyydän sitä ilmoittamaan minulle viimeistään 31.5.2012, mihin toimenpiteisiin tämä päätökseni on antanut aihetta.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi vankilaan.